

**К. З. НАЗИРОВ**

аспірант кафедри економічної теорії  
та економічних методів управління  
Харківського національного  
університету імені В. Н. Каразіна,  
Харків



## **СУЧАСНІ ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Мета статті — розглянути особливості формування конкурентоспроможності національних економік у сучасних умовах. Охарактеризовано основні макроекономічні та інституціональні фактори конкурентоспроможності та механізми їх реалізації у конкурентні переваги. Виділено нові чинники конкурентоспроможності, які актуалізуються в умовах глобалізації. Основою формування національної стратегії конкурентоспроможності мають стати пріоритети інноваційного розвитку національної економіки.

**Ключові слова:** конкуренція, конкурентоспроможність національної економіки, конкурентні переваги, інноваційний розвиток, макроекономічні чинники конкурентоспроможності, інституційні чинники конкурентоспроможності.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах відбувається потужний вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік, їх включення в єдиний економічний та інформаційно-комунікаційний простір. У цих умовах процеси активного включення країни у світові економічні відносини роблять однією з ключових проблем подальшого розвитку економіки вибір пріоритетних напрямів забезпечення довгострокової конкурентоспроможності країни, інструментів її формування при відкритості внутрішнього ринку.

Українська економіка має необхідний потенціал для забезпечення ефективного розвитку, однак її сировинна орієнтація посилюється, що не забезпечує довгострокову конкурентоспроможність і робить національну економіку

ку залежною від зовнішньої кон'юнктури глобального світу. Економіка України все більше виступає як сировинний додаток високоінформатизованих і технологічно розвинених держав. У сформованих умовах підвищити конкурентоспроможність національної економіки можна диверсифікуючи економіку і розвиваючи високотехнологічні сектори, а також розвиваючи потенціал нових факторів конкурентоспроможності. Особливої актуальності набуває блок інституційних факторів. Конкурентоспроможність національної економіки є, як правило, результатом різних додатків, деякі з них, зокрема, взаємно підсилюють один одного, породжуючи синергетичний ефект.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання конкуренції та конкурентоспроможності здавна привертала увагу вчених. Основоположниками теорії конкурентоспроможності вважаються А. Сміт і Д. Рікардо. Надалі їх ідеї отримали розвиток у працях Ф. Еджуорта, А. Маршалла, А. Курно, Е. Чемберліна, Дж. Робінсон, Й. Шумпетера, Дж. Гелбрейта. Величезний внесок у розробку теорії конкурентних переваг вніс М. Портер. Істотний внесок у розробку різних аспектів конкурентоспроможності національної економіки здійснили такі вчені: Л. Абалкін, О. Амоша, О. Білорус, А. Гальчинський, В. Геєць, У. Демінг, Я. Жаліло, М. Кірцнер, К. Кетелс, П. Кругман, Дж. Стігліц, Р. Фатхутдінов.

На сучасному етапі розвитку відбуваються надшвидкі динамічні зміни економічної кон'юнктури, що витримувати в такій жорсткій конкурентній боротьбі можуть ті економічні суб'єкти (країни, компанії, галузі), які найбільш повно використовують усі чинники конкурентоспроможності. Динаміка сучасного розвитку актуалізує все нові й нові фактори конкурентоспроможності. Дослідження та обґрунтування механізмів їх включення в конкурентну стратегію країн є вкрай важливими.

**Формулювання цілей.** Мета статті полягає у розгляді особливостей формування конкурентоспроможності національних економік, виділення нових факторів конкурентоспроможності, що актуалізуються в сучасних умовах та аналізі механізмів формування конкурентних переваг.

**Виклад основного матеріалу.** Конкурентоспроможність є головним показником стану економіки країни і перспектив її розвитку. Її вивченням займаються багато аналітичних центрів світу. Серед них найбільш представницькими є дослідження, що проводяться швейцарськими інститутами — Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) і Міжнародним інститутом розвитку менеджменту (International Institute for Management Development), які щорічно публікують доповіді про конкурентоспроможність країн і відповідні рейтинги. В умовах глобалізації національна економіка будь-якої держави не може розвиватися незалежно від світового господарства. Залучення України у світову економіку робить проблему пошуку шляхів

і стратегій підвищення конкурентоспроможності національної економіки, питання про можливості та способи її формування при відкритості внутрішнього ринку досить актуальними.

Спостерігається існуюче різноманіття підходів до визначення національної конкурентоспроможності. Ряд економістів під конкурентоспроможністю національної економіки розуміють становище країни на зовнішніх ринках, яке визначається за допомогою економічних, соціальних і політичних показників. Інша група авторів розглядає конкурентоспроможність національної економіки як макроекономічне явище, залежне від техніко-економічного розвитку країни. Існує також точка зору, що національна конкурентоспроможність — результат більш низьких витрат виробництва. Також конкурентоспроможність національної економіки визначають як здатність країни як геополітичного суб'єкта забезпечувати самостійний розвиток і утримувати стійкі позиції в економічному суперництві з іншими країнами. Національна конкурентоспроможність — це здатність країни досягати і підтримувати високі темпи економічного зростання, що виражаються в постійному прирості рівня ВВП на душу населення. У кінцевому підсумку висока конкурентоспроможність призводить до високого рівня і якості життя населення [1]. «Національна конкурентоспроможність належить до здатності держави виробляти, розподіляти товари і послуги в міжнародній економіці в конкурентній боротьбі з товарами і послугами, виробленими іншими країнами, і робити це таким чином, щоб підвищувався рівень життя населення» [2].

М. Портер визначає конкурентоспроможність країни місцем, яке вона займає в системі світового господарства, а також багато в чому пов'язує її з успіхом або неуспіхом конкретних галузей і підприємств. Конкурентоспроможність на макрорівні — це здатність національної економіки виробляти і споживати товари і послуги, взаємодіючи з іншими національними економіками як у зовнішніх, так і у внутрішніх ринкових середовищах з найбільшими економічними ефектами. Таким чином, конкурентоспроможність — це здатність конкурувати завдяки конкурентним перевагам. Конкурентні переваги виникають у результаті поєднання чинників конкурентоспроможності, тобто вибудовується такий логічний ланцюжок: фактори конкурентоспроможності → конкурентні переваги → конкурентоспроможність → конкуренція.

Фактори конкурентоспроможності — це обставини та умови, що спричиняють конкурентоспроможність. Спочатку в індустріальній економіці факторами переважно визначальними багатство країни ґрунтувалися на ресурсах і географічному положенні країни. Вони забезпечували здебільшого екстенсивне економічне зростання. У міру розвитку індустріальної еконо-

міки набирає силу новаторство і зростання продуктивності факторів виробництва. Фактори конкурентоспроможності глобальної постіндустріальної економіки побудовані на технологічному прогресі і значному поширенні мереж. Особливого значення набувають інформаційно-комунікаційні технології, під впливом яких формується і розвивається єдиний інформаційний простір.

Серед важливих факторів, що впливають на конкурентоспроможність, у першу чергу слід виділити продуктивність праці. Продуктивність праці завжди відігравала вирішальну роль як у конкуренції між підприємствами, так і в конкуренції між країнами. Продуктивність явно визначає здатність країни підтримувати високий рівень доходу, вона також багато в чому визначає окупність інвестицій, що, у свою чергу, є одним із ключових факторів, які пояснюють потенціал зростання економіки.

Важливе місце серед чинників національної конкурентоспроможності займають показники стану макроекономічного середовища. Економіка не буде розвиватися стійко до тих пір, поки не буде забезпечене стабільне макроекономічне середовище. Постійний дефіцит бюджету обмежує здатність уряду реагувати на економічні цикли. Фірми не можуть працювати ефективно в умовах, коли зростання інфляції виходить з-під контролю і т. д. Ефективне функціонування економіки неможливе без розгалуженої й ефективної інфраструктури. Цей важливий фактор визначає зростання конкурентоспроможності національної економіки. Високорозвинена інфраструктура знижує ефект віддаленості регіонів: об'єднує національний ринок і пов'язує його з ринками інших країн і регіонів, знижуючи при цьому вартість таких переміщень. Крім того, розгалуженість і якість інфраструктури стимулюють економічне зростання. Ефективність транспортної сфери, включаючи якісні автотраси, залізниці, порти і повітряний транспорт, дозволяє підприємцям вчасно та з гарантією безпеки представляти свої товари й послуги на ринку, крім того, забезпечується переміщення трудових ресурсів до місця найбільш підходящої роботи. Також для економіки важливе безперебійне енергопостачання. Нарешті, надійна і розгалужена телекомунікаційна мережа забезпечує швидкий і необмежений потік інформації і підвищує ефективність економіки в цілому, оскільки є гарантія, що рішення, прийняті суб'єктами економічної діяльності, враховують усю необхідну інформацію.

Серед факторів, що забезпечують конкурентоспроможність країни, також називається і відносна незалежність від коливань світових ринків, від політики інших держав та ін. Фахівці серед факторів, що формують конкурентоспроможність країни, називають також девальвацію національної валюти — при падінні курсу національної валюти продукція даної країни може

бути запропонована за нижчими цінами або при збереженні колишніх цін, що дозволяє отримати приріст прибутку в національній валюті. Переваги на міжнародному ринку забезпечують: конкретні фактори (наприклад, кваліфікована робоча сила або інфраструктура), умови попиту, наявність або відсутність у країні суміжних галузей, конкурентоспроможних на міжнародному ринку, умови конкуренції на внутрішньому ринку, що визначають процес виробництва й управління фірм. До факторів конкурентоспроможності можна також віднести відмінності в економіці, культурі окремих країн і багато іншого.

У класичній інтерпретації факторами, що формують конкурентоспроможність країни, є наявність у неї ресурсів, насамперед природних, і дешевої робочої сили. Однак на сучасному етапі у формуванні конкурентних переваг, особливо довгострокових, їх роль поступово знижується. У кінцевому підсумку така стратегія не здатна забезпечити високий соціальний рівень життя населення. У сучасних умовах усе більшого значення набувають фактори конкурентоспроможності інноваційно-інформаційно-технологічного типу.

М. Малкіна об'єднує макроекономічні чинники конкурентоспроможності в такі 4 групи [3, с. 529]:

1. Природні ресурси, накопичений виробничий, технологічний і людський потенціал. Мова йде як про обсяги цих ресурсів, так і про їх якість.

2. Динаміка реального валютного курсу національної грошової одиниці. Підвищення реального курсу національної валюти негативно позначається на цільовій конкурентоспроможності окремих галузей.

3. Зовнішньоторговельні обмеження (мита та квоти). Оскільки імпорتنі мита, як і валютний курс, є факторами впливу на внутрішні ціни іноземних товарів, їх введення також доцільно в галузях, де можливе імпортозаміщення, тобто висока перехресна еластичність попиту на вітчизняні товари за ціною імпорту.

4. Фінансування R&D відбувається із державних, недержавних та зовнішніх джерел. Обсяги цього фінансування залежать від доступних ресурсів у кожного джерела, проведеної політики управління ресурсами, а також створюваних державою стимулів інноваційного розвитку.

В умовах глобалізації фактори конкурентоспроможності індустріальної економіки під впливом нових технологій трансформуються і поповнюються новими. Вони утворюють систему і створюють конкурентні переваги, а також забезпечують їх взаємозв'язок. Нові фактори конкурентоспроможності за принципом ефекту мультиплікатора ведуть до виникнення додаткових конкурентних переваг. Наприклад, робота в мережі підвищує гнучкість і адаптивність до зовнішніх умов і внутрішніх проблем, сприяє прийняттю раціональних рішень і зниженню витрат виробництва.

Величезного значення набуває використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як фактора конкурентоспроможності. Зв'язки між видами діяльності всередині фірми і за її межами за рахунок ІКТ набули більш гнучкого і мобільного характеру, скоротивши, а в деяких випадках, знизивши практично до нуля трансакційні витрати. Зокрема ІКТ прискорили багато процесів, зробивши час істотним чинником, який у наш час визначає продуктивність праці, а також скорочує економічно відстань.

Нові фактори конкурентоспроможності вдосконалили координаційні функції і дали можливість включатися в глобальні виробничі ланцюжки на вигідних стадіях життєвого циклу продукції, робити свій внесок у додану вартість. Фактори конкурентоспроможності в умовах глобалізації сприяють здобуванню прибутку від взаємодії з іншими учасниками глобального ринку, забезпечують вільну участь у конкуренції в масштабах глобальної економіки. Це дає ще більший простір для ефективного розвитку національної економіки і для посилення її конкурентоспроможності.

Особливої актуальності в даний час набувають інституціональні фактори конкурентоспроможності. До основних інституціональних факторів належать такі [3, с. 529–530]:

1. Адміністративне середовище бізнесу.
2. Ефективність прав власності на винаходи, відкриття та інші продукти інтелектуальної діяльності.
3. Ефективна конкуренція — наслідок фундаментальний принцип лібертаріанської справедливості при створенні й підтримці з боку держави селективних стимулів для інноваційного підприємництва.
4. Відсутність обмежень на трансфер технологій та інтелектуального капіталу між сторонами.
5. Ефективність у розпорядженні громадськими ресурсами в громадському секторі економіки.

Однак перш ніж перейти до більш докладного аналізу нових чинників національної конкурентоспроможності, вважаємо за необхідне зупинитися на аналізі сучасних реалій національної економіки України як середовища формування національної конкурентоспроможності. Українська економіка знаходиться в умовах тривалої трансформації, що, безумовно, підтверджує необхідність подальшого здійснення інституційних перетворень у країні, формування нової системи соціально-економічних взаємин, інтеграцію в глобальний економічний простір. Однак за результатами аналізу фахівців Інституту промисловості НАН України нині держава перебуває у складній ситуації, коли спостерігається зростання ціни на газ, посилення конкуренції на світових ринках тих товарів, які становлять основу українського експорту, зокрема металів, зростають соціальні витрати і на-

явний дефіцит коштів у пенсійному фонді, скорочення виробництва та робочих місць, низька якість і висока ціна національних товарів, залежність від імпорту [3, с. 35]. Україна, як і країни, що розвиваються, спеціалізується на експорті товарів з низьким ступенем обробки: їх частка в експорті становить більше 60% [4, с. 53].

Сучасна економічна ситуація знижує результативність впливу чинників конкурентоспроможності на зростання економіки. Проте слід враховувати, що, на думку М. Портера, надлишок деяких факторів може підірвати конкурентну перевагу країни, а їх дефіцит, навпаки, стимулює оновлення і може призвести до довгострокової перспективи конкурентної переваги. Імперичні спостереження дозволили вченим, що займаються проблемами економічного розвитку, сформулювати феномен «прокляття природних ресурсів» та у зв'язку з цим виявити його негативний вплив, включаючи рентоорієнтовану поведінку суб'єктів господарювання [6, с. 66]. А в Японії недолік такого фактора, як земля, стала основою для розробки компактних технологічних процесів, застосованих на світовому ринку [5, с. 17].

Конкурентоспроможність українських виробників ґрунтується також на відносно низькому рівні внутрішніх цін на вугілля, залізну руду, електроенергію, а також занижений курс національної валюти, низьку вартість робочої сили, пряме і приховане субсидування державою базових галузей економіки. Але резерви зростання експорту на старій виробничій базі практично вичерпані. В умовах глобалізації конкурентоспроможність визначається факторами більш високого рівня — інфраструктурою країни, її науковим потенціалом, рівнем освіченості населення. Конкурентною перевагою України є її величезний людський капітал. Для України визначальним чинником підвищення конкурентоспроможності стає структурно-інноваційне вдосконалення виробництва. Тому державна політика забезпечення конкурентоспроможного розвитку України повинна базуватися на розвитку людського капіталу.

Високий рівень людського потенціалу в Україні здатний сприяти якісній модернізації економіки, формуванню інноваційної спрямованості розвитку. Інноваційна економіка передбачає становлення нового технологічного укладу. Технології стають все більш важливою умовою конкурентоспроможності та процвітання компаній. Слід зазначити, що сам по собі рівень розвитку технологій може по-різному впливати на продуктивність, оскільки багато чого залежить від здатності країни впроваджувати інновації і вбирати нові знання. Експортна політика повинна бути спрямована на розширення асортименту товарів, збільшення в експорті частини високих технологій та товарів з високим ступенем обробки, а також освоєння нових ринків товарів, технологій, капіталів і послуг.

Широке комерційне застосування науково-технічних розробок неможливе без розвитку технологічної інфраструктури держави, особливе місце в якій займають зони розвитку високих технологій. Високий ступінь інтеграції науково-дослідної та виробничої діяльності досягається шляхом створення в рамках зон високих технологій так званих науково-технічних парків. Більш того, зони розвитку високих технологій сприяють модернізації промислової виробничої бази, розвитку інфраструктури, а також надають імпульс інноваційному розвитку економіки. В умовах глобалізації важливу роль відіграє також посилення міжнародного науково-технічного співробітництва.

Для здійснення інноваційної діяльності необхідне сприятливе середовище, підтримуване як державою, так і приватним сектором. Зокрема, мається на увазі достатнє інвестування в дослідження і розробки, особливо з боку приватного сектору; наявність науково-дослідних інститутів високої якості; інтенсивне співробітництво в галузі досліджень між університетами та промисловістю; захист інтелектуальної власності. Стратегія промислового розвитку передбачає різке зменшення залежності від імпорту важливих факторів виробництва (енергоносіїв і стратегічних видів сировини) і збільшення кількості джерел цих компонентів, а також створення в Україні імпортозамісних виробництв на основі новітніх передових технологій [6, с. 932].

Особливу роль у формуванні факторів конкурентоспроможності сучасних економік відіграє інституційне середовище. Інституційне середовище визначається правовою та адміністративною системами, у рамках яких приватні особи, фірми й органи влади взаємодіють з метою створення доходу та підвищення економічного добробуту. Якість суспільних інститутів робить значний вплив на конкурентоспроможність і зростання. Більшість сучасних концепцій дослідження конкурентоспроможності національної економіки визнають державу, науково-дослідні інститути і транснаціональні компанії країни як основні інституціональні фактори, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки на макроекономічному та глобальному рівнях. Сталий розвиток національної економіки та підвищення рівня життя населення неможливі без конкурентоспроможного державного, політико-правового і суспільного устрою.

Провідну роль у цьому процесі, безумовно, відіграє держава. Створення моделі соціально-економічного розвитку країни становить особливу значимість у справі підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Формування стратегії, вибір орієнтирів і реалізація механізмів їх здійснення — усі ці функції виконує саме держава. У рамках конкурентної стратегії важливим аспектом є необхідність визначення й розвитку стійких конкурентних переваг на основі критерію їх життєздатності в умовах глобальної конкуренції.

Ступінь реалізації конкурентних переваг визначає конкурентний статус учасників глобальних конкурентних відносин, а наявність унікальних локальних переваг, тобто таких, які не можуть бути скопійовані і відтворені в інших місцях, виступає передумовою підвищення конкурентоспроможності в епоху глобальної конкуренції [9, с. 8].

Основою формування національної стратегії повинні стати такі пріоритети: інноваційний розвиток, вдосконалення ринкової інфраструктури, розвиток інновацій та підприємництва, реалізація національних конкурентних переваг. Основою створення конкурентних переваг виступають суб'єкти управління процесом забезпечення конкурентоспроможності, на які покладено завдання вдосконалення нормативно-методичного забезпечення конкурентоспроможності, суб'єкти господарської та підприємницької діяльності, а також співробітництво з іншими країнами і регіонами на основі розвитку інтеграційних форм діяльності [10, с. 23].

Не можна не відзначити важливу роль населення країни у формуванні її конкурентоспроможності. Це, насамперед, розвиток людського капіталу. Адже основною цінністю на сучасному етапі є людина та її добробут, а також забезпечення можливості розвитку майбутніх поколінь. У сучасних умовах конкурентне економічне становище суб'єктів економіки визначається їх здатністю здійснювати господарську діяльність у ринковому середовищі на умовах самостійності та самофінансування. Це принципово нове явище глибоко пронизує всі сфери діяльності підприємств і організацій. Їх конкурентоспроможність можна визначити як потенційну можливість займати відповідну нішу на ринку товарів і послуг, що забезпечують суб'єкту ринкових відносин стійке фінансове та економічне становище [11, с. 85].

Підвищення конкурентоспроможності наукомісткої продукції українських підприємств на світовому ринку неможливе без загального науково-технічного прогресу держави, який, у свою чергу, залежить від державної політики в сфері науки та освіти. Крім того, зростання інноваційного потенціалу держави знаходиться в прямій залежності від величини витрат на НДДКР і розвиток технологічної інфраструктури країни.

Умови та чинники конкурентоспроможності національної економіки визначаються якістю людського капіталу: рівнем його освіти, професійною майстерністю та інноваційністю мислення. Від нього залежить сьогодні якість інститутів і макроекономічного середовища, інноваційна спрямованість технологічного оновлення і досягнення лідируючих позицій на вітчизняному і зарубіжних ринках.

Для розвитку підприємництва надзвичайно важливо, наскільки швидко держава може вирішувати організаційні проблеми, у тому числі шляхом ви-

дачі документів, що дозволяють підприємницьку діяльність. Крім кількості необхідних документів не менш важливим для підприємців є час, що витрачається на їх оформлення. Створення сприятливих інституційних умов розвитку підприємницької сфери стає важливою національною конкурентною перевагою. Доказом цього є і той факт, що частка тіньової економіки вища в тих країнах, де вищі адміністративні бар'єри та інституційне середовище не сприятливе для ведення бізнесу.

Актуальне місце в сучасному інноваційному розвитку займають екоінновації (екологічні інновації). Їх активне поширення пов'язане з реалізацією концепції сталого розвитку, яка актуалізує екологічні параметри сучасного розвитку. Сталий розвиток — це збалансований, самопідтримуючий розвиток, який покращує якість середовища проживання людини і знаходиться в межах її здатності підтримувати його існування як екосистеми. Розвиток, за якого можливе задоволення потреб нинішнього покоління, що не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти їхні потреби. Екоінновація є продовженням інновації, яка визначена як процес, орієнтований на результати, які можуть бути виражені в нових продуктах, нових виробничих, транспортних системах, в управлінні, розвитку нових джерел поставок сировини і нових ринків збуту, так, щоб ці інновації забезпечували фінансові результати [12].

**Висновки.** Формування конкурентоспроможності — це динамічне явище, що передбачає створення та підтримку певних конкурентних переваг, спрямованих на забезпечення стійкого положення у відносинах з іншими економічними суб'єктами. Основою формування національної стратегії з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки повинні стати такі пріоритети: інноваційний розвиток, вдосконалення ринкової інфраструктури, розвиток інновацій та підприємництва, розвиток інституційного середовища.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Полунеев Ю. Конкурентоспособность страны как национальная идея [Електронний ресурс] / Ю. Полунеев. — Режим доступу: <http://www.zn.ua/2000/2020/49518>.
2. Scott B. US Competitiveness and the World Economy [Електронний ресурс] / B. Scott, G. Lodge. — Режим доступу: <http://www.amazon.com/Competitiveness-World-Economy-Bruce-Scott/dp/0071032665>.
3. Малкина М. Ю. Особенности измерения и способы повышения конкурентоспособности российской экономики / М. Ю. Малкина // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Эконом. науки. — 2014. — № 3. — С. 529–537.
4. Белейченко О. Г. Чинники впливу на конкурентоспроможність економіки / О. Г. Белейченко // Економіка та держава. — 2009. — № 8. — С. 33–35.

5. Крищенко Д. В. Визначення рівня конкурентоспроможності української економіки / Д. В. Крищенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 4. – С. 51–57.
6. Васильева О. Накопление человеческого капитала и изобилие природных ресурсов / О. Васильева // Вопросы экономики. – 2012. – № 6. – С. 66–77.
7. Porter M. The Competitive Advantage of Nations / M. Porter. – London. The Macmillan Press Limited, 1990. – 855 p.
8. Відоменко І. О. Завдання галузевої конкурентної політики та організаційно-економічний механізм реалізації стратегії конкуренції // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. – № 196. – Т. IV. – С. 932–937.
9. Брикова І. В. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в глобальному економічному просторі / І. В. Брикова // Міжнародна економічна політика / голов. ред. Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2007. – Вип. 7. – С. 5–27.
10. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : монографія ; за ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2010. – 488 с.
11. Дацко О. І. Застосування ціннісного підходу для забезпечення конкурентоспроможності регіону в умовах глобалізації / О. І. Дацко // Вісн. Донец. нац. ун-ту. Економіка і право. – 2011. – № 1. – С. 78–90.
12. Sarkar A. N. Promoting Eco-innovations to Leverage Sustainable Development of Eco-industry and Green Growth / A. N. Sarkar // European Journal of Sustainable Development, Rome, 2013. – V. 2, n. 1. – P. 171–224.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2014.

### **К. З. НАЗЫРОВ**

аспирант кафедри економічної теорії та економічних методів управління  
Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина, Харьков

## **СОВРЕМЕННЫЕ ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ**

Цель статьи — рассмотреть особенности формирования конкурентоспособности национальных экономик в современных условиях. Охарактеризованы основные факторы конкурентоспособности и механизмы их реализации в конкурентные преимущества. Выделены новые факторы конкурентоспособности, которые актуализируются в условиях глобализации. Основой формирования национальной конкурентоспособности должны стать приоритеты инновационного развития национальной экономики.

**Ключевые слова:** конкуренция, конкурентоспособность национальной экономики, конкурентные преимущества, инновационное развитие, конкурентная стратегия.

**K. Z. NAZIROV**

PhD. Student, Department of Economics and Economic Methods of Management,  
V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv

## **CONTEMPORARY FACTORS OF NATIONAL ECONOMY MARKETABILITY**

**Problem setting.** National economy marketability determines success and advantages of a national economy in the civilization development. Under modern conditions marketability maintaining the basic characteristics suffers significant transformations. The main factor transforming marketability is the scientific and technical progress. Notwithstanding the channels of its influence extended and changed. Consequently, theoretic analysis of modern factors of marketability obtains the special topicality.

**Recent research and publication analysis.** A considerable contribution to development of different aspects of national economy marketability have been made by such scientists as L. Abalkin, O. Amosha, O. Bilorus, A. Galchynskyi, V. Gaets, W. Deming, J. Jalilo, M. Kirzner, C. Ketels, P. Krugman, J. Stiglitz, R. Fathutdinov.

Since on the contemporary level of development frequent dynamic changes of the market state occur, those economic entities, which use all factors of marketability completely, can outstay under such tough competition. Dynamic of the modern development actualizes new factors of marketability. Research and substantiation of the mechanisms of their inclusion are extremely important.

**Paper objective.** The objective of the article is to consider the peculiarities of formation of national economy marketability, to accentuate the new factors of marketability, which are topical under modern conditions, to analyze the mechanisms of formation of the competitive advantages.

**Paper main body.** Under conditions of globalization and increase of a spread of economic development between countries, extensive distinction of criteria and factors of marketability of the low-developed and the high-developed countries occurs. It can be illustrated on the basis of such instance: cheap labor force is a competitive advantage for the low-developed countries; the high-developed countries on the contrary win due to high-quality, i.e. expensive, labor force.

Nowadays the factors of marketability of the global post-industrial economy are oriented on the technological progress and extensive usage of information and communication technologies. Indices of a macroeconomic environment position take a peculiar place among indices of national marketability. The economy will not develop until the stable macroeconomic environment is provided.

For countries with market transformation such factors as a system of institutions and an institutional environment obtain a peculiar significance. An influence of these factors on marketability is considerably specific. It is related to impotency and retardation of the factors' influence. Notwithstanding its influence is indisputable and considerably topical.

Diversified innovations, e.g. technical, technological, social, organizational, economic etc., play an increasing role among the competitive advantages of development.

**Conclusion of the research.** Formation of marketability is a dynamic phenomenon, which contemplates creation and support of some competitive advantages aimed at provision of stable position regarding relationships with other economic entities. In order to provide a high level of marketability of a national economy the determined priorities, e.g. innovative development, improvement of a market structure, development of innovations and entrepreneurship, development of the institutional environment should become the main forms of a national strategy.

**The main abstract to the article**

**Abstract:** The purpose of the article is to consider the peculiarities of formation of national economy marketability. The main macroeconomic and institutional factors of marketability and the mechanisms of their transformation into the competitive advantages are characterized. The new factors of marketability, which actualize under conditions of the globalization, are accentuated. The priorities of innovative development of a national economy should become the basis of formation of a national strategy of marketability.

**Key words:** competition, national economy marketability, competitive advantages, innovative development, macroeconomic factors of marketability, institutional factors of marketability.